

Nieuw Nederlands

TLPST

Lesbrief nummer 26 – maart 2016

Wilt u laten weten wat u van deze TLPST vond? Hebt u tips voor de volgende aflevering? Mail ons: redactie@tlpst.nl.

Hoe leren leraren je naam en gezicht onthouden?

Elk schooljaar krijgen leraren nieuwe gezichten voor zich in de klas. Toch lukt het ze meestal snel om de naam en het gezicht van iedereen te onthouden, en dat bij verschillende klassen tegelijk. Zouden daar trucs voor bestaan?

> [Lees verder](#)

Engels spreken is meer 'sorry' zeggen

De gemiddelde Brit zegt zo'n acht keer per dag 'sorry'. En een op de acht Britten zegt het zelfs twintig keer per dag. Verontschuldigen Nederlanders zich ook zo veel?

> [Lees verder](#)

Weg met 't kofschip?

't *Kofschip* is een ezelsbruggetje waarmee je kunt uitvinden dat je bijvoorbeeld *gewerkt* met een *t* moet schrijven en *gelegd* met een *d*. Maar heb je dat ezelsbruggetje wel nodig als Nederlands je moedertaal is?

> [Lees verder](#)

Hoe klonk het Nederlands vroeger? En hoe klinkt het in de toekomst?

De uitspraak van het Nederlands verandert de hele tijd een beetje. Dat betekent dat je mensen van een paar honderd jaar geleden maar moeilijk zou kunnen verstaan. Hoe klonk de taal toen?

> [Lees verder](#)

Hoe leren leraren je naam en gezicht onthouden?

Elk schooljaar krijgen leraren nieuwe gezichten voor zich in de klas. Toch lukt het ze meestal snel om de naam en het gezicht van iedereen te onthouden, en dat bij verschillende klassen tegelijk. Zouden daar trucs voor bestaan?

Johanna Slot is een Nederlandse die lesgeeft aan een universiteit in Amerika. Ze heeft dit jaar tachtig studenten en het is een hele klus om de juiste naam op het juiste gezicht te plakken.

Sommige van die studenten hebben moeilijke namen, en andere lijken op elkaar. Er zijn voornamen die bij de meisjes én de jongens voorkomen, en bij sommige studenten is hun roepnaam anders dan hun officiële naam. En dan heb je ook nog eens studenten die in de les weinig opvallen.

Om snel alle namen te onthouden, werkt Johanna Slot met naambordjes, een lijst met namen en foto's, en een introductieles. Na enkele lessen lukt het haar om alle studenten bij naam te kennen. Lees [haar verslag](#).

Naambordjes kunnen de docent helpen.

Vragen en opdrachten

1 Overleg in de klas:

- a. Wie van jullie is goed in namen onthouden? Heeft die persoon een trucje?
- b. Hoe onthoudt jullie docent de namen van leerlingen zo snel mogelijk? Gebruikt hij of zij trucjes?

Lees de uitdagingen en speciale gevallen die Johanna [beschrijft](#). Kijk daarna naar de leerlingen in je klas alsof je iedereen voor het eerst ziet.

2 Welke namen in jullie klas zouden een uitdaging zijn voor Johanna?

Bij punt 1 onder het kopje 'De methode' schrijft Johanna: "meer dingetjes om een naam/gezicht aan 'op te hangen'". Bij het laatste punt onder het kopje 'De hulpmiddelen' heeft ze het over "haakjes". Johanna verwijst hier naar de "kapstokmethode". Dat is een manier om losse dingen makkelijker te onthouden.

3a Hoe zou die methode werken?

3b Zou je die methode ook op school kunnen gebruiken? Zo ja, bij wat voor soort onderdelen?

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Engels spreken is meer 'sorry' zeggen

De gemiddelde Brit zegt zo'n acht keer per dag 'sorry'. En een op de acht Britten zegt het zelfs twintig keer per dag. Verontschuldigen Nederlanders zich ook zo veel?

Als een Brit het woord *sorry* zegt, dan betekent dat niet noodzakelijk dat hij zich écht verontschuldigt. Soms is het een hulpmiddel om een gesprek aan te knopen, zoals in 'Sorry, mag ik je iets vragen?'

Ook zou het veelvuldige gebruik van 'sorry' te maken hebben met het conflictvermijdende karakter van de Britten: 'Sorry, ik ben het niet met je eens' klinkt wat aardiger dan 'Ik ben het niet met je eens.'

Nederlanders verontschuldigen zich ook veel, met bijvoorbeeld 'het spijt me' of 'sorry'. Maar als ze Engels spreken, gebruiken ze het woord *sorry* te weinig, net als *thank you* en *please*. Volgens de auteur van het boek *Native English for Nederlanders* komt dat doordat wij niet goed weten wanneer we die woorden in het Engels moeten gebruiken.

Vragen en opdrachten

1 Overleg in de klas: hoe vaak per dag zeggen jullie 'sorry'?

In [alinea 2](#) staat: "Als een Brit het woord *sorry* zegt, dan betekent dat niet noodzakelijk dat hij zich écht verontschuldigt."

2a Bedenk een situatie waarin je *sorry* als échte verontschuldiging gebruikt. Maak voor die situatie een zin met *sorry* erin.

2b Bedenk een situatie waarin je *sorry* op een andere manier gebruikt. Maak voor die situatie een zin met *sorry* erin.

3 In [alinea 3](#) wordt gesproken over "het conflictvermijdende karakter van de Britten". Wat wordt daarmee bedoeld?

4 In de tekst wordt wat betreft het Nederlands gesproken over *sorry* of *het spijt me*. Welke synoniemen voor *sorry* ken je nog meer?

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Weg met 't kofschip?

't *Kofschip* is een ezelsbruggetje waarmee je kunt uitvinden dat je bijvoorbeeld *gewerkt* met een *t* moet schrijven en *gelegd* met een *d*. Volgens de leraar Nederlands Arnoud Kuijpers heb je dat ezelsbruggetje helemaal niet nodig als Nederlands je moedertaal is.

Arnoud Kuijpers maakt af en toe YouTube-filmpjes waarin hij allerlei onderwerpen uitlegt. Kortgeleden ging het over werkwoordspelling: schrijf je nu bijvoorbeeld *geleend* of *geleent*?

Veel mensen passen dan een ezelsbruggetje toe: wanneer de laatste letter van het woord in 't *kofschip* staat (of nog beter: in 't *ex-kofschip*), dan komt er een *-t*: *gewerkt*. Als er een andere letter staat, dan wordt het een *-d*: *geleend*.

Is 't *ex-kofschip* overbodig?

Maar volgens Arnoud Kuijpers is dat helemaal niet nodig: als je Nederlands spreekt, wéét je ook zonder het ezelsbruggetje al hoe het zit. Hoe dat kan en waaróm er eigenlijk soms een *-d* wordt geschreven en soms een *-t*, legt Kuijpers heel duidelijk uit in [dit leuke filmpje](#). (Let op: beantwoord eerst vraag 1 en bekijk het filmpje pas daarna.)

Vragen en opdrachten

Lees de tekst, maar bekijk het filmpje nog niet.

1a Wanneer kun je het ezelsbruggetje 't *kofschip* gebruiken?

1b Gebruik je dit ezelsbruggetje vaak?

1c Ken je een andere manier om te bepalen of je een woord met een *d* of een *t* aan het eind schrijft?

Bekijk nu [het filmpje](#).

2 Arnoud Kuijpers zegt dat mensen die het Nederlands als moedertaal hebben 't *kofschip* niet nodig hebben. Hij bespreekt een alternatief.

- a. Welke manier bespreekt hij?
- b. Is de manier die hij noemt gelijk aan jouw antwoord op vraag 1c?
- c. Waarom maakt hij onderscheid tussen moedertaalsprekers en tweedetaalsprekers?
- d. Ben je het met hem eens dat een moedertaalspreker 't *kofschip* niet nodig heeft?

3 Overleg in de klas: wie van jullie durft te vertrouwen op zijn taalgevoel en wie gebruikt er liever taalregels?

> Antwoorden

> Terug naar de voorpagina

Hoe klonk het Nederlands vroeger? En hoe klinkt het in de toekomst?

De uitspraak van het Nederlands verandert de hele tijd een beetje: jij praat een heel klein beetje anders dan je opa en oma, en die praten weer anders dan hún opa en oma ooit deden. Dat betekent dat de taal heel langzaam verandert en dat je mensen van een paar honderd jaar geleden maar moeilijk zou kunnen verstaan. Hoe klonk de taal toen?

In het jaar 500 en het jaar 1500 konden mensen natuurlijk nog geen geluiden opnemen. Ze konden wel dingen opschrijven, maar daaruit kun je niet precies afleiden hoe alles klonk.

In *dit filmpje* zie je twee wetenschappers die hebben geprobeerd toch te achterhalen hoe het Nederlands klonk in het jaar 500 en in het jaar 1500. Ze laten twee acteurs een paar zinnen uitspreken. In de taal van het jaar 500 kun je waarschijnlijk weinig woorden herkennen, maar de taal van 1500 is als je een beetje oplet al een stuk beter te verstaan.

Hoe klonk het Nederlands in 1500?

De taal is nog niet klaar met veranderen, en daarom laten de wetenschappers ook nog horen hoe het Nederlands in 2500 zou kunnen klinken.

Vragen en opdrachten

Taalkundigen weten niet precies waarom taal verandert. Of eigenlijk: er zijn te veel mogelijke oorzaken, waardoor ze niet precies kunnen aangeven waarom taal verandert.

- 1 Overleg in de klas: waarom of waardoor verandert taal volgens jullie? Bedenk een aantal redenen/oorzaken.
- 2 *Bekijk* het gesprekje uit het jaar 500 (00:57 - 02:03).
 - a. Welke woorden herkende je?
 - b. Op welke andere taal (of talen) vond je de tekst lijken?
- 3 *Bekijk* het gesprekje uit het jaar 1500 (05:24 - 06:13).
 - a. Begreep je waar de tekst over ging?
 - b. Aan welk Nederlands dialect of welke andere taal deed de tekst je denken?
- 4 *Bekijk* het gesprekje uit het jaar 2500 (08:08 - 09:15).
 - a. Klonk de tekst zoals je had verwacht dat het Nederlands zou klinken over 500 jaar?
 - b. Welke tekst vond je meer lijken op het Nederlands van nu: de tekst uit 1500 of die uit 2500?

De taalkundigen hebben voor de tekst uit het jaar 2500 veel woorden ingekort en eindletters van woorden laten wegvallen. Bijvoorbeeld *hie* en *goe* in plaats van *hier* en *goed* en *da kè buu* in plaats van *dat kan gebeuren*. De taalkundigen zeggen dat in het Nederlands van nu woorden al steeds meer worden ingekort en dat dat in de komende 500 jaar verder doorgaat.

- 5 Hoor jij dat inkorten van woorden om je heen? Met andere woorden: denk je dat de taalkundigen gelijk hebben?

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Antwoorden bij het eerste onderwerp

- 1-2** Eigen antwoorden.
- 3a** Dingen die je moet onthouden 'hang je op' in je geheugen aan andere dingen. Zo maak je koppelingen in je geheugen, zodat het onthouden simpeler wordt. Johanna onthoudt een naam bijvoorbeeld door in haar geheugen de persoon te koppelen aan zijn of haar handschrift. Ze ziet de persoon, denkt aan het bijzondere handschrift en ziet daardoor het naamkaartje en dus de naam voor zich. Of ze koppelt de naam aan andere dingen die ze weet over die persoon, zoals een stageplek.
- 3b** Mogelijk antwoord: woordjes leren, rijtjes of feiten uit je hoofd leren.
-

Antwoorden bij het tweede onderwerp

- 1a** Eigen antwoord.
- 2a** Mogelijk antwoord:
Als je iets hebt gezegd waar je spijt van hebt: 'Sorry, dat had ik niet moeten zeggen.'
- 2b** Mogelijke antwoorden:
Als je iemand aanspreekt: 'Sorry, mag ik je iets vragen?'
Als je iemand onderbreekt: 'Sorry, maar ik heb hier nu geen tijd voor.'
- 3** Hier wordt mee bedoeld dat Britten heel voorzichtig zijn in hun communicatie. Ze gaan conflicten (ruzies en meningsverschillen) het liefst uit de weg.
- 4** Mogelijke antwoorden: *pardon, excuses, neem me niet kwalijk.*
-

Antwoorden bij het derde onderwerp

- 1a** Je kunt het ezelsbruggetje 't *kofschip* gebruiken om te bepalen of je een *d* of een *t* schrijft bij de verleden tijd en het voltooid deelwoord van zwakke werkwoorden.
- 1b-c** Eigen antwoord.
- 2a** Je kunt het woord langer maken en hoort dan of je het woord met een *d* of een *t* schrijft.
- 2b** Eigen antwoord.
- 2c** Volgens Arnoud Kuijpers kunnen moedertaalsprekers vertrouwen op hun taalgevoel.
- 2d** Eigen antwoord.
- 3** Eigen antwoord.
-

Antwoorden bij het vierde onderwerp

- 1** Eigen antwoord.
- 2a** Mogelijke antwoorden: *ik, kopen, pond, hebben, appel, goed.*
- 2b t/m 5** Eigen antwoorden.
-